

17. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26 грудня 2002 року № 374-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text>

18. Гладкова В., Федотова Ю. Функції управлінської діяльності менеджера освітньої установи. *Витоки педагогічної майстерності*. Серія: Педагогічні науки. 2009. Вип. 6. С. 263–266.

19. Масленніков Є. Формування механізму управління фінансовою стійкістю торговельного підприємства. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2017 Том 16. Вип. 2 (36). 53–69.

20. Управління та реформування сектора безпеки (УРСБ): Рекомендації для співробітників ОБСЄ. *ОБСЄ*, 2016. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/e/253156.pdf>

УДК 342.9: 336.761

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.1.17>

ВИХРИСТЮК А.М.

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДОВИХ БІРЖ ЯК ОБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРЕДМЕТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

CONCEPT AND FEATURES OF ACTIVITIES OF STOCK EXCHANGES AS AN OBJECT OF STATE REGULATION AND SUBJECT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION

В статті з'ясовано, що фондова біржа – це спеціально-організована платформа обігу цінних паперів, що у формі юридичної особи на підставі ліцензії організовує купівлю/продаж цінних паперів між учасниками фондового ринку. Наголошено, що діяльність фондової біржі в Україні має такі особливості: 1) за організаційною природою фондова біржа є юридичною особою, що виступає попередником; 2) діяльність фондової біржі здійснюється на підставі ліцензії; 3) діяльність фондової біржі є прозорою та відкритою для державного регулювання; 4) держава забезпечує дотримання фондовими біржами законних вимог, процедур та правил фондового ринку; 5) діяльність фондової біржі та учасників фондового ринку захищається державою. Визначено, що фондова біржа – це спеціально-організована платформа обігу цінних паперів, що у формі юридичної особи на підставі ліцензії організовує купівлю/продаж цінних паперів між учасниками фондового ринку. Діяльність фондової біржі в Україні являє собою складний процес, суть якого полягає в організації посередництва з купівлі/продажу цінних паперів між учасниками фондового ринку з дотриманням усіх процедур, вимог та правил біржової торгівлі як одного із фінансових секторів. Формами діяльності уповноважених органів держави щодо здійснення державного регулювання діяльності фондових бірж в Україні є: прийняття правових та індивідуальних актів; ліцензування; реєстраційна діяльність; пруденційний нагляд; контроль; створення фінансових інструментів впливу; створення запобіжних інструментів

© ВИХРИСТЮК А.М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник (Науково-дослідний інститут публічного права)

впливу; юрисдикційна діяльність; укладання договорів; вчинення інших правових та організаційних заходів та дій щодо забезпечення функціонування фондових бірж. Під державним регулюванням діяльності фондових бірж необхідно розуміти системний правовий вплив держави на одну із макросистем ринкової економіки – фондові біржі, що реалізується у формах діяльності уповноважених органів держави задля дотримання загальнодержавної мети щодо забезпечення сталого розвитку економіки держави. Зроблено висновок, що фондові біржі як предмет адміністративно-правового регулювання в Україні – це спеціально-організовані платформи обігу цінних паперів, діяльність яких регулюється та контролюється уповноваженими органами державної влади шляхом використання комплексного адміністративно-правового інструментарію відповідно до вимог законодавства з метою оптимального функціонування та розвитку фондового ринку.

Ключові слова: державне регулювання, ринок капіталу, товарні ринки, торгова система, фондова біржа.

The article clarified that the stock exchange is a specially organized securities trading platform that organizes the purchase/sale of securities between stock market participants in the form of a legal entity on the basis of a license. It was emphasized that the activity of the stock exchange in Ukraine has the following features: 1) by its organizational nature, the stock exchange is a legal entity acting as a predecessor; 2) the activity of the stock exchange is carried out on the basis of a license; 3) the activity of the stock exchange is transparent and open to state regulation; 4) the state ensures compliance by stock exchanges with legal requirements, procedures and rules of the stock market; 5) the activity of the stock exchange and stock market participants is protected by the state. It was determined that the stock exchange is a specially organized platform for the circulation of securities, which in the form of a legal entity, on the basis of a license, organizes the purchase/sale of securities between participants of the stock market. The activity of the stock exchange in Ukraine is a complex process, the essence of which is the organization of mediation in the purchase/sale of securities between participants of the stock market in compliance with all procedures, requirements and rules of stock exchange trading as one of the financial sectors. The forms of activity of the authorized bodies of the state regarding the implementation of state regulation of stock exchanges in Ukraine are: adoption of legal and individual acts; licensing; registration activity; prudential supervision; control; creation of financial instruments of influence; creation of preventive influence tools; jurisdictional activity; conclusion of contracts; implementation of other legal and organizational measures and actions to ensure the functioning of stock exchanges. State regulation of stock exchanges should be understood as the systemic legal influence of the state on one of the macrosystems of the market economy – stock exchanges, which is implemented in the forms of activity of authorized state bodies in order to comply with the national goal of ensuring the sustainable development of the state economy. It was concluded that stock exchanges as a subject of administrative and legal regulation in Ukraine are specially organized platforms for the circulation of securities, the activities of which are regulated and controlled by authorized bodies of state power through the use of complex administrative and legal tools in accordance with the requirements of the law for the purpose of optimal functioning and development of the stock market.

Key words: state regulation, capital market, commodity markets, trading system, stock exchange.

Актуальність теми. У розвинутих країнах перерозподіл коштів на ринку цінних паперів здійснюється на фондових ринках. На сьогодні фондові біржі є символом ринкової економіки розвинутих країн, тобто зростає роль бірж як ринкового механізму. Також їх роль збільшується щодо впливу на політичне життя. Фондова біржа – організаційна форма спеціалізованого ринку, де здійснюється торгівля цінними паперами (акціями, облігаціями, зобов'язаннями державної скарбниці, сертифікатами, документами, які забезпечують рух кредитних ресурсів і валютних цінностей та формування їх біржового курсу. На відміну від товарних бірж, які здійснюють регулюючий вплив на рух товарів, фондова біржа забезпечує рух капіталу [1].

Виклад основного матеріалу. Для дослідження поняття та особливостей діяльності фондових бірж як об'єкта державного регулювання та предмета адміністративно-правового

регулювання в Україні, пропонуємо дослідити такі правові категорії, як: «фондова біржа», «державне регулювання» та «предмет

Юридичній науці, відомі численні та неоднозначні визначення поняття «біржа». Так, В. Л. Рясенцев визначає біржу як організацію, де між учасниками товарного ринку укладаються (за її сприяння) угоди певного виду, що відповідають визначеним вимогам (при цьому автор особливо акцентує увагу на місці проведення торгів та на особливому порядку укладення таких угод). Вчений Д. В. Тулін зазначає, що біржа – це організація, котра гарантує дотримання правил чесної торгівлі. Визначається біржа і як правова форма організації господарських зв'язків, що являє собою об'єднання підприємств та осіб, які професійно займаються торговельною діяльністю [2, с. 356].

Що стосується визначення саме «фондової біржі», то Петраков Н. Я. зазначав, що «фондова біржа» – це організований ринок, на якому власники цінних паперів через членів біржі, які виступають у якості посередників, здійснюють угоди купівлі-продажу [3, с. 256]. На думку Бортник М. Ю., «фондова біржа» – це найбільш розвинута форма регулярно функціонуючого оптового ринку замічних товарів, які продаються по стандартах (сортах), а іноді по зразках, а також ринку цінних паперів (акцій та облігацій) та іноземної валюти [4, с. 300].

Проаналізувавши вищезазначене, можна зробити висновок, що фондова біржа – це спеціально-організована платформа обігу цінних паперів, що у формі юридичної особи на підставі ліцензії організовує купівлю/продаж цінних паперів між учасниками фондового ринку.

Що стосується питання особливостей діяльності фондових бірж в Україні, то варто вказати, що в Положенні про функціонування фондових бірж, яке було затверджено Рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку 22.11.2012 № 1688, до функцій фондової біржі належить: - установлення правил проведення біржових торгів цінними паперами та іншими фінансовими інструментами; – організація та проведення регулярних біржових торгів; – організаційне, технологічне та технічне забезпечення проведення біржових торгів; – установлення процедур лістингу та делістингу, допуску до торгівлі на фондовій біржі; – ведення переліку учасників торгів, фіксація поданих заявок, укладених біржових контрактів (договорів) та контроль за їх виконанням; – ведення переліку цінних паперів та інших фінансових інструментів, допущених до торгівлі; – обмін інформацією з особою, що провадить клірингову діяльність відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», та/або з Центральним депозитарієм цінних паперів, та/або з Національним банком України у випадках, передбачених законодавством, для забезпечення виконання біржових контрактів (договорів); – зберігання паперових та/або в електронному вигляді документів щодо укладення та виконання біржових контрактів (договорів); – здійснення діяльності з проведення клірингу та розрахунків за договорами щодо похідних (деривативів), які укладаються на фондовій біржі; – здійснення контролю за дотриманням членами фондової біржі та іншими особами, які мають право брати участь у біржових торгах згідно із законодавством, правил фондової біржі; – відповідне реагування на виявлені порушення законодавства про цінні папери та правил фондової біржі; – здійснення фінансового моніторингу згідно з вимогами законодавства; – надання інформаційних послуг щодо організації торгівлі цінними паперами та іншими фінансовими інструментами; – оприлюднення інформації та обмін інформацією відповідно до законодавства України; – виявлення конфлікту інтересів та проведення заходів, спрямованих на недопущення виникнення конфлікту інтересів; – здійснення моніторингу біржових торгів в режимі реального часу, здійснення застережних заходів для ідентифікації та зменшення ризиків, що виникають при проведенні біржових торгів, та забезпечення здійснення ефективних заходів для зменшення негативного ефекту таких ризиків у відповідності до правил фондової біржі; – контроль за укладанням біржових контрактів (договорів), в тому числі з метою попередження, виявлення та усунення неправомірного використання інсайдерської інформації та/або маніпулювання ринком; – здійснення інформування Комісії про випадки виявлення ознак порушення законодавства під час проведення біржових торгів учасниками торгів, в тому числі, щодо неправомірного використання інсайдерської інформації та здійснення маніпулювання ринком під час біржових торгів; – забезпечення наявності достатніх власних ресурсів для покриття ризиків, що виникають під час здійснення її діяльності, а також дотримання вимог щодо розміру власного капіталу у відповідності до встановлених Комісією вимог; – забезпечення наявності електронної торговельної системи та програмно-технічних засобів, які відповідають вимогам Комісії, та здатні забезпечувати функціонування фондової біржі на постійно діючій основі, безпомилкове та вчасне проведення торгів та укладення біржових контрактів (договорів), та мають ефективні механізми здійснення невідкладних заходів у випадку виникнення помилок або

перебоїв в електронній торгівій системі; – здійснення заходів, спрямованих на безперервність діяльності фондової біржі та забезпечення стійкості процесів біржових торгів, в тому числі безперебійність функціонування програмно-технічних засобів для проведення біржових торгів; – зупинення чи припинення біржових торгів у випадку цінової нестабільності та в інших випадках, якщо це передбачено правилами фондової біржі, цим Положенням чи іншими нормативно-правовими актами; – контроль за виконанням емітентом та іншими особами договорів, відповідно до яких цінні папери були допущені до біржових торгів, у тому числі щодо обмежень, встановлених проспектом цінних паперів/рішенням про емісію/рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про допуск цінних паперів іноземних емітентів до обігу на території України, пов'язаних з умовами обігу цінних паперів (у разі наявності) [5].

Загалом, на наш погляд, діяльність фондової біржі в Україні має такі особливості:

1) за організаційною природою фондова біржа є юридичною особою, що виступає попередником;

2) діяльність фондової біржі здійснюється на підставі ліцензії;

3) діяльність фондової біржі є прозорою та відкритою для державного регулювання;

4) держава забезпечує дотримання фондовими біржами законних вимог, процедур та правил фондового ринку;

5) діяльність фондової біржі та учасників фондового ринку захищається державою.

Діяльність фондової біржі в цілому спрямована на забезпечення стабільного функціонування одного із фінансових секторів – ринку цінних паперів та похідних фінансових інструментів, що в свою чергу, сприяє стабільності економіки країни, надходженню іноземних та активізації вітчизняних інвестицій. Фондова біржа реалізує свої функції шляхом укладення біржових контрактів, встановлення правил біржової торгівлі та здійснення контролю за їх дотриманням [6].

Деякі вітчизняні науковці, дослідження яких стосуються теми біржової діяльності в Україні, виокремлюють та структурують основні проблеми українського ринку цінних паперів. До таких проблем, зокрема, відносять: – низький рівень ліквідності (незначний обсяг операцій на біржовому ринку обумовлює низьку ліквідність організованого ринку, що, у свою чергу, стримує його розвиток та знижує ефективність роботи інвесторів з управління інвестиційними портфелями. Йдеться про відсутність можливості здійснювати операції з активами за ринковими цінами через відсутність або недостатній обсяг попиту та пропозиції на них); – недостатня капіталізація ринку (підприємства не розглядають фондовий ринок як доступне джерело дешевих фінансових ресурсів. Ціни на акції підприємств не є індикатором їхньої успішності та перспектив розвитку. Як наслідок, значна недооцінка більшості біржових активів, низький рівень капіталізації фондового ринку); – проблема прав акціонерів і захисту інвесторів (права індивідуальних акціонерів в Україні є швидше формальністю, ніж реально працюючим механізмом. Неможливість реально впливати на діяльність акціонерних компаній, відсутність гарантій з боку держави щодо захисту прав та небажання компаній виплачувати дивіденди створюють умови для обмеження доступу фізичних осіб до фондового ринку); – нормативне регулювання (нормативна база, що регулює біржову діяльність в Україні, все ще перебуває на стадії становлення. Значна кількість нормативних актів не відповідають міжнародним стандартам і потребують подальшого розвитку. Особливо це актуально з позиції прозорості ринку та організації вільного доступу до біржової інформації); – недосконалість податкового стимулювання (відсутність пільг для інвесторів, подвійне оподаткування дивідендів, оподаткування інвестиційних доходів, плата за реєстрацію цінних паперів, ліцензійні платежі тощо стримують розвиток фондового ринку України); – непрозорість ринку (інформація щодо біржової діяльності України є дуже обмеженою з позицій актуальності, повноти, доступності. Є питання й щодо її достовірності. Крім того, на ринку присутні дуже незначні обсяги біржової аналітики та іншого інформаційного фонду); – відсутність біржової культури (фондовий ринок не розглядається домогосподарствами як інструмент розміщення заощаджень, у тому числі і через низький рівень інформованості населення щодо біржової діяльності); – недостатня кількість професіоналів (Обмежена кількість інвестиційних компаній і брокерів, аналітичних та консалтингових компаній перешкоджають формуванню адекватного ринку праці біржових професіоналів) [7, с. 47].

Проаналізувавши приписи, які закріплені в законодавстві, а також думки деяких дослідників, можна сказати, що діяльність фондової біржі в Україні являє собою складний процес, суть якого полягає в організації посередництва в купівлі/продажу цінних паперів між учасниками фондового ринку з дотриманням усіх процедур, вимог та правил біржової торгівлі як одного із фінансових секторів.

На думку деяких науковців, «державне регулювання» – це сукупність інструментів, за допомогою яких держава встановлює вимоги до підприємств і громадян. Воно включає закони, формальні і неформальні розпорядження і допоміжні правила, що встановлюються державою, а також недержавними організаціями або організаціями саморегулювання, яким держава делегувала регуляторні повноваження; набір здійснюваних державними структурами заходів, направленими на контроль за поведінкою індивідів або груп, які потрапляють під контроль цих структур. Воно включає закони і допоміжні інструменти, що створюються державою, а також правила, що встановлюються державними і недержавними агентствами в рамках делегованих повноважень [8]. Науковці І. М. Ямкова та І. П. Глагізіна ототожнюють «державне регулювання» із «правовим регулюванням», обґрунтовуючи це тим, що воно базується на нормативно-правових нормах, які закріплені у законах та підзаконних актах, та що це діяльність держави в особі державних органів, яка направлена на впорядкування суспільних відносин [9, с. 204]. Г. Третяк розглядає «державне регулювання», як комплекс заходів держави, спрямованих на скерування поведінки суб'єктів господарювання в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами державної влади цілей [10, с. 7].

Перш ніж говорити про державне регулювання діяльності фондових бірж в Україні, необхідно сказати, що 19.06.2020 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» № 738-IX, відповідно до якого внесено зміни до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 31, ст. 268 із наступними змінами), виклавши його в такій редакції: Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», який регулює відносини, що виникають під час емісії, обігу, викупу цінних паперів та виконання зобов'язань за ними, укладання і виконання деривативних контрактів, заміни сторони деривативних контрактів та вчинення правочинів щодо фінансових інструментів на ринках капіталу, а також відносини, що виникають під час провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках [11].

Що стосується Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», то 19.06.2020 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» № 738-IX, відповідно до якого внесено зміни до Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», виклавши його в такій редакції: Закон України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків», який визначає правові засади здійснення державного регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків та державного контролю за емісією (видачею) і обігом, укладенням та виконанням фінансових інструментів в Україні [11].

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків – це здійснення державою в особі Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку комплексних заходів щодо упорядкування, контролю, нагляду за ринками капіталу, регулювання правил функціонування організованих товарних ринків і провадження клірингової діяльності щодо правочинів, вчинених на таких ринках, а також заходів щодо запобігання і протидії зловживанням і порушенням на ринках капіталу та організованих товарних ринках [12].

Відповідно до статті 2 Закону України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків здійснюється з метою: – реалізації єдиної державної політики у сфері емісії (видачі) та обігу цінних паперів, укладання і виконання деривативних контрактів, вчинення правочинів щодо інших фінансових інструментів, а також організації діяльності професійних учасників організованих товарних ринків; – створення умов для ефективної мобілізації та розміщення учасниками ринків капіталу фінансових ресурсів з урахуванням інтересів суспільства; – забезпечення прозорості функціонування ринків капіталу, їх учасників та організованих товарних ринків; – забезпечення рівних можливостей для доступу осіб, що мають намір провадити професійну діяльність на ринках капіталу та організованих товарних ринках, емітентів та інвесторів до ринків капіталу та організованих товарних ринків; – гарантування прав власності на цінні папери; – захисту прав учасників ринків капіталу (у тому числі споживачів фінансових послуг) щодо фінансових послуг, які надаються особами, які провадять професійну діяльність на ринку капіталу; – інтеграції в європейський та світовий ринки капіталу; – дотримання учасниками ринків капіталу та організованих товарних ринків вимог актів законодавства; – запобігання монополізації та створення умов

розвитку добросовісної конкуренції на ринках капіталу та організованих товарних ринках; – контролю за прозорістю та відкритістю ринків капіталу та організованих товарних ринків [12].

Таким чином, дослідивши думки деяких вчених, приписи чинного законодавства, можна дійти висновку, що під державним регулюванням діяльності фондових бірж необхідно розуміти системний правовий вплив держави на одну із макросистем ринкової економіки – фондові біржі, що реалізується у формах діяльності уповноважених органів держави задля дотримання загальнодержавної мети щодо забезпечення сталого розвитку економіки держави.

Державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків здійснюється у випадках і в межах, встановлених Законом України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків», у таких формах: – прийняття актів законодавства з питань діяльності учасників ринків капіталу та організованих товарних ринків; – провадження нагляду, здійснення регулювання та контролю щодо реалізації прав та виконання обов’язків учасниками ринків капіталу та організованих товарних ринків; – регулювання емісії (видачі), обігу, викупу та погашення цінних паперів, укладення і виконання деривативних контрактів та вчинення і виконання правочинів щодо інших фінансових інструментів; – видача ліцензій на провадження відповідного виду діяльності в межах професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, а також забезпечення контролю за такою діяльністю; – заборона здійснення професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках у разі відсутності ліцензії на відповідну діяльність або зупинення такої діяльності на певний строк (до одного року) відповідно до законодавства, а також притягнення до відповідальності за порушення правил здійснення такої діяльності згідно із законом; – реєстрація випусків цінних паперів, звітів про результати емісії цінних паперів та затвердження проспектів цінних паперів; – контроль за дотриманням емітентами порядку реєстрації випуску цінних паперів, звіту про результати емісії цінних паперів та затвердження проспекту цінних паперів; – створення системи захисту прав інвесторів у фінансові інструменти і контролю за дотриманням цих прав емітентами цінних паперів та особами, які провадять професійну діяльність на ринках капіталу; – контроль за достовірністю та повнотою розкриття інформації емітентами та особами, які провадять професійну діяльність на ринках капіталу та організованих товарних ринках; – встановлення правил і стандартів здійснення операцій на ринках капіталу та організованих товарних ринках, а також провадження контролю за дотриманням таких правил і стандартів; – пруденційний нагляд за професійними учасниками ринків капіталу та організованих товарних ринків у межах діяльності, яка провадиться такими учасниками на підставі виданої Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку ліцензії; – реєстрація специфікацій деривативних контрактів, які укладаються на організованому ринку деривативних контрактів; – контроль за діяльністю осіб, які провадять діяльність, пов’язану з ринками капіталу та організованими товарними ринками; – проведення інших заходів відповідно до закону. Принцип мовчазної згоди не застосовується при здійсненні державного регулювання ринку цінних паперів Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку лише у встановлених законом випадках [12].

Отже, формами діяльності уповноважених органів держави щодо здійснення державного регулювання діяльності фондових бірж в Україні є:

- прийняття правових та індивідуальних актів;
- ліцензування;
- реєстраційна діяльність;
- пруденційний нагляд;
- контроль;
- створення фінансових інструментів впливу;
- створення запобіжних інструментів впливу;
- юрисдикційна діяльність;
- укладання договорів;
- вчинення інших правових та організаційних заходів та дій щодо забезпечення функціонування фондових бірж.

Що стосується питання діяльності фондових бірж, як предмета адміністративно-правового регулювання, то слід зазначити, що адміністративно-правове регулювання є складним явищем, яке в сучасних умовах трансформаційних перетворень у суспільстві наповнюється новим змістом, а отже, як наукова категорія активно досліджується вченими-адміністративістами, що зумовлено різновекторністю поглядів на такі явища, як «правове регулювання», «механізм правового регулювання», «адміністративно-правові засоби», і потребує постійного осмислення [13].

Одним із перших, хто дав визначення поняттю «правове регулювання», є вчений С. Алексеев, який зазначав, що «правове регулювання» – головне, вирішальне поняття правової дійсності, яка розглядається в динаміці з активно-дієвого боку, і пропонує розуміти це поняття у двох значеннях – вузькому та широкому. У вузькому вчений характеризував правове регулювання як «дію норм права (системи правових норм), інших спеціальних юридичних засобів на поведінку особи та на суспільні відносини з метою їх упорядкування та прогресивного розвитку» [14, с. 219]. Вчений В. І. Теремецький розглядаючи у своїй праці поняття правового регулювання, зазначає, що термін «правове регулювання» охоплює таке: 1) специфічну діяльність держави (її нормотворчих органів), пов'язану з виробленням юридичних настанов і визначенням юридичних засобів забезпечення їх дієвості; 2) діяльність безпосередніх учасників суспільних відносин, спрямовану на пошук та залучення засобів юридичного регулювання для узгодження своєї поведінки з правом (його принципами, ідеями, призначеннями) [15, с. 106].

Що стосується безпосередньо адміністративно-правового регулювання, то Развадський В. Й. визначає адміністративно-правове регулювання як комбінацію способів правового регулювання, в якій переважають зобов'язання та заборони. Ця комбінація формується через наділення учасників правовідносин суб'єктивними юридичними правами й покладання на них обов'язків шляхом визначення та закріплення у правових актах певних правил поведінки внаслідок правотворчої діяльності уповноважених на це органів (посадових осіб) [16, с. 169]. Науковець Л. Г. Ходов наголошував, що основні функції, щодо адміністративно-правового регулювання фондового ринку в країні, належать державі, адже цей ринок є настільки масштабним та ризиковим для фінансової безпеки країни, пред'являє настільки високі вимоги до інфраструктури та ресурсів на його будівництво, що тільки зусилля держави «згори» можуть надати йому цивілізованій та безпечній формі [17, с. 10].

Таким чином, проаналізувавши позиції різних вчених та авторів, фондові біржі як предмет адміністративно-правового регулювання в Україні – це спеціально-організовані платформи обігу цінних паперів, діяльність яких регулюється та контролюється уповноваженими органами державної влади шляхом використання комплексного адміністративно-правового інструментарію відповідно до вимог законодавства з метою оптимального функціонування та розвитку фондового ринку.

Узагальнюючи вищевикладене можна сформулювати такі висновки щодо поняття та особливостей діяльності фондових бірж як об'єкта державного регулювання та предмета адміністративно-правового регулювання:

– фондова біржа – це спеціально-організована платформа обігу цінних паперів, що у формі юридичної особи на підставі ліцензії організовує купівлю/продаж цінних паперів між учасниками фондового ринку.

– діяльність фондової біржі в Україні являє собою складний процес, суть якого полягає в організації посередництва з купівлі/продажу цінних паперів між учасниками фондового ринку з дотриманням усіх процедур, вимог та правил біржової торгівлі як одного із фінансових секторів.

– під державним регулюванням діяльності фондових бірж необхідно розуміти системний правовий вплив держави на одну із макросистем ринкової економіки – фондові біржі, що реалізується у формах діяльності уповноважених органів держави задля дотримання загальнодержавної мети щодо забезпечення сталого розвитку економіки держави.

Отже, фондові біржі як предмет адміністративно-правового регулювання в Україні – це спеціально-організовані платформи обігу цінних паперів, діяльність яких регулюється та контролюється уповноваженими органами державної влади шляхом використання комплексного адміністративно-правового інструментарію відповідно до вимог законодавства з метою оптимального функціонування та розвитку фондового ринку.

Список використаних джерел:

1. Політична економія: підручник / О. М. Діденко, М. М. Руженський, О. Ф. Іткін; під заг. ред. В. Г. Федоренко. Київ: Алєрта, 2008. 487 с.
2. Крупка Ю. М. Господарське право України : навч. посіб. для дистанційного навч. Київ: Університет «Україна», 2016. 342 с.
3. Петраков Н. Я. Биржа : функции и принципы. Спб.: Форекс, 1994. 256 с.
4. Бортник М. Ю. Принципы и роль фондовых бирж. Спб.: Бизнеспресса, 2005. 300 с.
5. Положення про функціонування фондових бірж: затверджене рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22 листопада 2012 року № 1688. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2082-12#n19>

6. Січко Л. О. Функціональне призначення фондової біржі як суб'єкта господарської діяльності в Україні. Випуск № 1/2016.
7. Гриценко Л. Л. Проблеми розвитку фондового ринку України в умовах фінансової глобалізації. *Механізм регулювання економіки*. 2010. № 2. С. 45–51.
8. Авер'янов В. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник у двох томах: Том 2. Особлива частина. Київ: Юрид. думка, 2005. 624 с.
9. Ямкова І. М. Співвідношення правового регулювання і державного регулювання господарської діяльності. Проблеми правознавства очима молодих вчених. Зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. наук.- практ. конф. «Проблеми правознавства очима молодих вчених», 31 січ. 2011 р. Херсон ; Тернопіль : ХЮІ ХНУВС, 2011. 204 с.
10. Третяк Г. С., Бліщук К. М. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч. посіб. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 180 с.
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів. Закон України від 19.06.2020 № 738-IX. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/738-20>
12. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 51. Ст. 292.
13. Коротун О. Адміністративно-правове регулювання охорони засобів індивідуалізації учасників господарського обороту та послуг. *Адміністративне право і процес*. 2019. № 5. С. 151–155.
14. Теория государства и права: учебник для юрид. вузов и факультетов / под ред. С. С. Алексеева. Москва : БЕК, 1998. 453 с.
15. Теремецький В. І. Адміністративно-правове регулювання податкових відносин в Україні : дис.... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2013. 408 с.
16. Разводовський В. Й. Особливості нормативно-правового регулювання державно-управлінських відносин у транспортній сфері. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2003. Випуск 23. С. 167–174.
17. Ходов Л. Г. Основы государственной экономической политики. Москва: БЕК, 1997. 332 с.